

Sygn. akt I UK 172/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 grudnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący)
SSN Bogusław Cudowski
SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania A. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 17 grudnia 2014 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 17 grudnia 2013 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z dnia 26 lipca 2012 r. w ten sposób, że przyznał A. B. prawo do emerytury od dnia 26 czerwca 2012 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że A. B. urodzony w dniu 14 sierpnia 1951 r. ukończył 60 lat. Odwołujący legitymował się wymaganym okresem składkowym i

nieskładkowym w wymiarze ponad 25 lat na dzień 1.01.1999 r. tj. 29 lat, 2 miesiące i 27 dni. Nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego. Z dniem 15 czerwca 2012 r. rozwiązał stosunek pracy za porozumieniem stron. W dniu 26 czerwca 2012 r. wystąpił z wnioskiem o emeryturę. Odwołujący był zatrudniony w wymiarze pełnego etatu w Zakładach Mechanicznych „T.” S.A. w okresie od 23.03.1974 r. do 31.07.1976 r. na stanowisku samodzielny technolog i od 1.08.1976 r. do 30.04.1997 r. na stanowisku technolog. W latach 1974-1975 została utworzona sekcja obrabiarek, zajmowała się przenoszeniem technologii konwencjonalnej na elektroniczną. Zajmował się opracowywaniem technologii i konstrukcji na obrabiarki cyfrowe, przenosił dane na taśmy perforowane, na specjalnych urządzeniach. Odwołujący pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przy monitorach ekranowych za pomocą których: przygotowywał i opracowywał założenia techniczne dla poszczególnych procesów technologicznych w formie elektronicznej, wykonywał obliczenia w formie elektronicznej, rysował schematy i rysunki konstrukcyjne w formie elektronicznej, opracowywał programy komputerowe na poszczególne procesy technologiczne - procesy obróbcze na obrabiarki sterowane numerycznie CNC, transformował opracowane programy na monitory ekranowe stanowiące wyposażenie obrabiarek sterowanych numerycznie CNC, tworzył bazy danych - zapisywał opracowane programy komputerowe. Pracował na ploterach tj. urządzeniu mechanicznym i bardzo dużym monitorze tj. 36 cali, które wytwarzały bardzo duże pole magnetyczne. Dopiero po kilku latach założono na monitory siatki ochronne. W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy powołał się na przepisy z art. 184 ust. 1, art. 32 ust. 1,2,4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) stwierdzając, że w świetle tych przepisów dla uzyskania przez wnioskodawcę prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach - istotne jest rozstrzygnięcie spornej kwestii, czy okres jego zatrudnienia w Zakładach Mechanicznych „T.” S.A. w okresie od 23.03.1974 r. do 31.07.1976 r. na stanowisku samodzielny technolog i od 01.08.1976 r. do 30.04.1997 r. na

stanowisku technolog podlega zaliczeniu jako praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów powołanego wyżej rozporządzenia. Wnioskodawca domagał się ustalenia przez Sąd, że wykonywał w tym okresie pracę w szczególnych warunkach określoną w Wykazie A dziale XIV pkt 5 - polegającą na pracy szczególnie obciążającej narząd wzroku i wymagającej precyzyjnego widzenia - w kartografii, montażu mikroelementów wymagającego posługiwania się przyrządami optycznymi oraz przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych. W ocenie Sądu praca odwołującego się tego odpowiadała - zgodnie z wykazem A dział XIV pkt 5 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze tj. – pracy podczas, której szczególnie obciążony był narząd wzroku oraz praca ta wymagała precyzyjnego widzenia. Po uwzględnieniu tego okresu odwołujący legitymuje się wymaganym okresem pracy w warunkach szczególnych określonych w wykazie A w wymiarze co najmniej 15 lat. W ocenie Sądu Okręgowego równie ważna dla rozstrzygnięcia sprawy była okoliczność, że Z. P. wykonującemu pracę u tego pracodawcy w okresie od 1.11.1973 r. do 16.11.1992 r. na stanowisku monter elektronicznych maszyn liczących - elektronik maszyn liczących, monter elementów półprzewodnikowych ma zaliczony ten okres jako okres pracy w warunkach szczególnych na podstawie świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych i w konsekwencji organ rentowy przyznał mu emeryturę po ukończeniu 60 roku życia na podstawie art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz H. K., który pracował u tego pracodawcy w okresie od 1.11.1973 r. do 31.12.1997 r. na stanowisku monter elektronicznych maszyn liczących, specjalisty ds. technicznej obsługi sprzętu informatycznego, konserwatora systemu EMC, elektronika maszyn liczących uznano ten okres jako okres pracy w warunkach szczególnych na podstawie świadectw wykonywania pracy w warunkach szczególnych i w konsekwencji organ rentowy przyznał mu emeryturę po ukończeniu 60 roku życia na podstawie art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Sąd uznał, że zasada równego traktowania ubezpieczonych w podobnych okolicznościach skłania do jednakowego rozstrzygnięcia tych spraw, skoro odwołujący pracował na tych samych maszynach, tych samych elektronicznych

monitorach ekranowych co wynika z całości zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i ustalonego na ich podstawie stanu faktycznego.

Biorąc powyższe ustalenia pod uwagę Sąd pierwszej instancji uznał, że wnioskodawca spełnia przesłanki do przyznania emerytury w obniżonym wieku emerytalnym w związku z wykonywaniem pracy w szczególnych warunkach, wynikające z treści art. 32 w zw. z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a w szczególności § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. wyrokiem z dnia 17 grudnia 2013 r. Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, stanowisko Sądu pierwszej instancji, uznające sporny okres pracy wnioskodawcy od 23 marca 1974 r. do 30 kwietnia 1997 r. za okres pracy w warunkach szczególnych z wykazu A wskazanego rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., dział XIV, pkt 5, nie było uzasadnione.

Praca wnioskodawcy na stanowisku starszego technologa, technologa, na którym to stanowisku przygotowywał i opracowywał założenia technologiczne dla poszczególnych procesów technologicznych w formie elektronicznej, wykonywał obliczenia w formie elektronicznej, przygotowywał schematy i rysunki konstrukcyjne, opracowywał programy komputerowe na poszczególne procesy technologiczne, wdrażał opracowane programy, tworzył bazy danych, posługując się komputerem – nie była pracą przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych, szczególnie obciążającą narząd wzroku i wymagającą precyzyjnego widzenia - w rozumieniu powołanego wyżej działu XIV pkt 5 Wykazu A. Sąd wskazał, że w wykazie stanowisk zawartych pod poz. 5 działu XIV załącznika nr 1 do zarządzenia nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30 marca 1985 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego (wykaz resortowy mający charakter informacyjny, techniczno-porządkujący, uściślający stanowiska pracy w szczególnych warunkach), jako prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia

wymieniono stanowiska: fotograf fotopoligraficzny, grawer mikroelementów, kontroler jakości, monter elementów półprzewodnikowych, operator mikroskopów i monitorów ekranowych. ponadto Sąd zauważył, że dla uznania danej pracy świadczonej w szczególnych warunkach za dającą podstawę do przyznania emerytury w niższym wieku emerytalnym, niezbędnym było wykonywanie jej w pełnym wymiarze czasu pracy, obowiązującym na danym stanowisku pracy (jak to wynika z § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.). Wnioskodawca w zakresie swych obowiązków miał także szkolenie fachowe młodszych pracowników.

Sąd stwierdził również, że bez znaczenia dla niniejszej sprawy była okoliczność, iż powołanym w sprawie świadkom organ rentowy uznał pracę w szczególnych warunkach u tego pracodawcy. Osoby te zajmowały inne stanowiska, charakteryzujące się innymi zakresami czynności - byli monterami elektronicznych maszyn liczących, elektronikami maszyn liczących oraz monterami elementów półprzewodnikowych. Zdaniem Sądu ubezpieczony nie wykazał okresu co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych, a zatem nie zostały spełnione wszystkie przesłanki z art. 184 ustawy emerytalnej niezbędne do przyznania emerytury w wieku obniżonym.

A. B. zaskarżył w całości wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 17 grudnia 2013 r. skargą kasacyjną. Skarżący zarzucił przedmiotowemu wyrokowi naruszenie prawa materialnego: - przepis działu XIV punkt 5 wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) - przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że okres pracy wnioskodawcy od 23 marca 1974 r. do 30 kwietnia 1997 r. na stanowisku samodzielnego technologa, technologa wykonywanej przy użyciu komputera nie jest okresem pracy w warunkach szczególnych z wykazu A dział XIV pkt 5, bowiem jest pracą szczególnie obciążającą narząd wzroku i wymagająca precyzyjnego widzenia; oraz § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie oraz uznanie, że występujące w zakresie obowiązków odwołującego „szkolenie

fachowe młodszych pracowników” nie pozwala na uznanie świadczonej przez niego pracy na stanowisku samodzielnego technologa oraz technologa za pracę w szczególnych warunkach wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, podczas gdy ewentualne czynności wykonywane w warunkach nienarażających na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia mają charakter uboczny w stosunku do czynności wykonywanych w ramach pracy w warunkach szczególnych. Ponadto skarga kasacyjna została oparta także na drugiej podstawie kasacyjnej - tj. na podstawie naruszenia przepisów postępowania. W ocenie skarżącego doszło do naruszenia: - art. 232 zdanie 2 k.p.c. w związku z art. 278 § 1 k.p.c., polegające na nieprzeprowadzeniu w niniejszej sprawie przez Sąd z urzędu, dowodu z opinii biegłego sądowego posiadającego wiedzę specjalną z zakresu szkodliwości oddziaływania stosowanych w latach 1974-1997 r. monitorów ekranowych na stanowisku pracy odwołującego, co było niezbędne celem ustalenia czy wykonywana przez odwołującego w spornym okresie praca była szczególnie obciążającą narząd wzroku i wymagającą precyzyjnego widzenia, co w konsekwencji doprowadziło do wydania wyroku Sądu drugiej instancji z istotnym naruszeniem przepisów postępowania polegającym na rozstrzygnięciu sprawy na podstawie zebranego w sprawie niepełnego materiału dowodowego, niepozwalającego na rzetelną ocenę istnienia bądź nieistnienia przesłanek do uznania spornych okresów za prace w warunkach szczególnych; - oraz art. 382 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niedokonanie ustaleń faktycznych i nieprzeprowadzenie oceny dowodów przez Sąd drugiej instancji, które uzasadniałyby dokonanie odmiennych ustaleń w sprawie od ustaleń Sądu Okręgowego w T. i niewskazanie w uzasadnieniu wyroku dowodów w oparciu, o które ustalono podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, skutkującą odmiennymi ustaleniami niż Sąd pierwszej instancji. Wskazując na powyższe podstawy kasacyjne skarżący wniósł o uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 2013 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd drugiej instancji; - ewentualnie - o uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego oraz orzeczenie, co do istoty sprawy poprzez oddalenie apelacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlega oddaleniu, gdyż rozstrzygnięcie Sądu drugiej instancji odpowiada prawu. Skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw. Zgodnie z art. 32 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych „wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych”. Wykładni pojęcia „przepisy dotychczasowe” dokonał Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01 (OSNAPiUS 2002 nr 10, poz. 243), wskazując, że „przepisy dotychczasowe”, o których mowa w odesłaniu, to § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), stanowiący, iż okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy; § 4-8a określające wiek emerytalny i okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach pracowników wykonujących prace wyszczególnione w wykazach A i B stanowiących załącznik do rozporządzenia oraz § 9-15 dotyczące wieku emerytalnego i warunków przechodzenia na emeryturę osób zatrudnionych w szczególnym charakterze. Jednocześnie „przepisy dotychczasowe” w rozumieniu art. 32 ust. 4 to wyłącznie przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Z kolei definicję ustawową „pracy w szczególnych warunkach” zawiera art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Mianowicie, zgodnie z tym przepisem, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Praca w warunkach szczególnych to praca, w której pracownik w sposób znaczny jest narażony na niekorzystne dla zdrowia czynniki. Jako przykłady takiej pracy można wymienić: pracę w narażeniu na hałas przekraczający dozwolone normy, w

zapyleniu, w oparach chemicznych, w wysokich temperaturach lub zmiennych warunkach atmosferycznych. Pracę taką pracownik musi wykonywać stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku (§ 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.), aby nabyć prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym. Motyw przyświecający ustawodawcy w stworzeniu instytucji przewidzianej w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS opiera się zatem na założeniu, że praca wykonywana w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też osoba wykonująca taką pracę ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Pamiętać również należy, iż prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym stanowi odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i określonego w nim wieku emerytalnego, tak więc przepisy regulujące to prawo należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo.

Przenosząc powyższe rozważania ogólne na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że trafnie Sąd Apelacyjny ustalił, że zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na przyznanie wnioskodawcy emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych albowiem nie udowodnił on, że pracował w takich warunkach co najmniej przez 15 lat.

Sąd Najwyższy nie dostrzega pozytywnej regulacji normatywnej, która *ex definitione* pozwalałaby przyjąć, że każda praca w pełnym wymiarze na stanowisku pracy wyposażonym w monitor ekranowy jest pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu pkt 5, dział XIV, wykaz A rozporządzenia. Przepisy rozporządzenia z 1 grudnia 1998 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe (Dz.U. Nr 148, poz. 973) określają wymagania bhp oraz ergonomii, jak i organizacji pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe. Jednakże przepisów nawet tego rozporządzenia nie stosuje się do każdej pracy z systemem komputerowym (§ 3), przykładowo do systemów przenośnych nieprzeznaczonych do użytkowania na danym stanowisku pracy. Z uwagi na treść przepisu z pkt 5 może zachodzić potrzeba odwołania się do różnych reguł wykładni, punktem wyjścia winny być jednak łącznie wszystkie przesłanki

pracy w szczególnych warunkach. Chodzi więc o pracę o znacznej szkodliwości i uciążliwości, szczególnie obciążającej narząd wzroku, co ma pozostawać z określoną czynnością polegającą na „obsłudze”, a nie tylko na posługiwaniu się w pracy elektronicznym monitorem ekranowym. Poprzestanie na takiej normie, przy powszechnym posługiwaniu się komputerem w pracy na wielu różnych stanowiskach prowadziłoby do zatarcia różnic między pracą w szczególnych warunkach i pracą w której pracownik posługuje się komputerem. Wyrażenia „obsługiwać”, „posługiwać się” albo „pracować” z pomocą komputera semantycznie i funkcjonalnie mają inne znaczenie. Przepis pkt 5 nie ma na uwadze samego posługiwania się komputerem w pracy, lecz pracę szczególnie obciążającą wzrok i wymagającą precyzyjnego widzenia przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych. Z ustaleń niniejszej sprawy wynika, że ubezpieczony nie wykonywał tak kwalifikowanej pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Praca wnioskodawcy na stanowisku starszego technologa, technologa, na którym to stanowisku przygotowywał i opracowywał założenia technologiczne dla poszczególnych procesów technologicznych w formie elektronicznej, wykonywał obliczenia w formie elektronicznej, przygotowywał schematy i rysunki konstrukcyjne, opracowywał programy komputerowe na poszczególne procesy technologiczne, wdrażał opracowane programy, tworzył bazy danych, posługując się komputerem – nie była pracą przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych, szczególnie obciążającą narząd wzroku i wymagającą precyzyjnego widzenia - w rozumieniu powołanego wyżej działu XIV pkt 5 Wykazu A.

Bez znaczenia dla niniejszej sprawy była także okoliczność, iż powołanym w sprawie świadkom organ rentowy uznał pracę w szczególnych warunkach u tego pracodawcy. Osoby te zajmowały inne stanowiska, charakteryzujące się innymi zakresami czynności - byli monterami elektronicznych maszyn liczących, elektronikami maszyn liczących oraz monterami elementów półprzewodnikowych.

W zakresie drugiej podstawy skargi kasacyjnej stwierdzić należy, że skarżący naruszenie reguł swobodnej oceny dowodów utożsamia z błędnymi ustaleniami faktycznymi. Jak podkreślono w orzecznictwie, błędne ustalenia faktyczne mogą jedynie być, ale nie muszą, skutkiem nieprawidłowej oceny

materiału dowodowego (zob. wyrok SA w Poznaniu z dnia 27 listopada 2007 r., I ACa 882/07, LEX nr 466439). Skarga kasacyjna nie dostarczyła przyczyn dyskwalifikujących postępowanie sądu w zakresie ustaleń. Skarżący powinien zwłaszcza wskazać, jakie kryteria oceny zostały naruszone przez sąd przy analizie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im taką moc przyznając (zob. postanowienie SN z dnia 23 stycznia 2001 r., IV CKN 970/00, LEX nr 52753, wyrok SN z dnia 6 lipca 2005 r., III CK 3/05, LEX nr 180925). W konsekwencji, dla skuteczności zarzutu naruszenia art. 382 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. nie można było poprzestać na stwierdzeniu, że dokonane ustalenia faktyczne są wadliwe, odnosząc się do stanu faktycznego, który w przekonaniu skarżącego nie odpowiada rzeczywistości. Mając powyższe na uwadze podnoszony w skardze zarzut naruszenia art. 232 zdanie 2 k.p.c. - polegający na nieprzeprowadzeniu w niniejszej sprawie przez Sąd z urzędu, dowodu z opinii biegłego sądowego posiadającego wiedzę specjalną z zakresu szkodliwości oddziaływania stosowanych w latach 1974-1997 r. monitorów ekranowych na stanowisku pracy odwołującego - nie ma uzasadnienia. Obowiązek dopuszczenia takiego dowodu zachodzi wówczas, gdy istnieje taka potrzeba, to w gestii stron postępowania spoczywa inicjatywa dowodowa. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 czerwca 2008 r., I UK 373/07, LEX nr 496398, z dnia 5 sierpnia 2008 r., I UK 20/08, LEX nr 500231, z dnia 5 maja 2009 r., I UK 1/09, LEX nr 515412, z dnia 1 września 2009 r., I PK 83/09, LEX nr 550988, czy też z dnia 16 września 2009 r., I UK 102/09, LEX nr 537027). Zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c. sąd wydając wyrok bierze pod rozwagę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. W obowiązującym stanie prawnym przepis ten nie wymaga, aby zamknięcie rozprawy następowało po uznaniu sprawy za dostatecznie wyjaśnioną do rozstrzygnięcia (poprzednie brzmienie tego przepisu wymagało takiej oceny). Nie oznacza to, że sąd nie powinien dążyć do wyjaśnienia sprawy. Jednakże omawiany przepis nie nakazuje osiągnięcia takiego rezultatu, a więc nie można przyjąć, aby Sąd drugiej instancji z własnej inicjatywy powoływał nowe dowody niewskazane przez strony.

Z powyższych względów skarga kasacyjna podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

